

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

*Пересадько Г.О., Українська академія банківської справи Національного банку
України*

Данько Ю.І., Сумський національний аграрний університет

В даній статті розглядаються основні засади державної інноваційної політики: основна мета, принципи та завдання інноваційної діяльності.

In given clause the basic bases state innovative policy are considered: the basic purpose, principles and tasks of innovative activity.

Постановка проблеми: На сьогоднішній день головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго - та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

Аналіз останніх публікацій: Деякі аспекти пов'язані з дослідженням проблем інноваційного розвитку та управління інноваційною діяльністю, висвітлено у поглядах відомих іноземних та

вітчизняних економістів І. Ансоффа, А.Аккофа, М.Портера, Ф.Котлера, П.Друкера, С.Янга, А.Томпсона, А.Дж.Стрикленда, Й. Шумпетера, Б. Санто, Р.А. Фатхутдінова, а також у вітчизняних вчених - В.В. Гончарова, С.В. Валдайцева, Ю.М. Бажала, С.М Ілляшенка, Семенова О., Ткачова О., Старостіна А.О., Черваньова Д.М., Зозулька О.В., Немцова В.Д., Довганя А.Є., Олександрова Д., Немченка Г., Донецька С., Дьяконова К., В.А. Борисова, Н.Г. Маслака, М.Х. Корецького, І. Франчука, О. Семенова, О. Ткачова, Н.В. Бутенко та інших.

Метою статті є визначення загальних засад державної інноваційної політики.

Основний матеріал. Для прискорення процесу інтегрування у міжнародний ринок Україні необхідно реалізувати комплекс заходів по розвитку підприємництва, децентралізації зовнішньоекономічної діяльності, зміні зовнішньоторгової системи. Зовнішньоекономічна діяльність посідає одне з найважливіших місць і є ваговою складовою економічної системи будь-якої незалежної держави. Структура українського експорту вкрай незадовільна. Головну роль в ній грають сировина, напівфабрикати, сільськогосподарська продукція [4].

Реальну небезпеку становить те, що непродуманий експорт ресурсів може призвести до серйозних непоправних наслідків, так як сировинні ресурси обмежені та вичерпні. Крім того, надмірне захоплення експортом може стати, до певної міри, стимулом для добувних галузей, і в той же час призводити до подальшого занепаду інших, до подальшого відставання в області, наприклад, машинобудування, особливо в його найсучасніших галузях – мікроелектроніці, лазерній, електронно-обчислювальній техніці та інших напрямках.

В той же час, статистичні дані, опубліковані Світовою торговою організацією в 1994 р., свідчать, що на перше місце серед експортних товарів, з часткою близько 11% від загального об'єму, вийшла комп'ютерна техніка та програмне забезпечення. Це говорить про те, що ринок машин і обладнання насичується найбільш наукомісткою продукцією. Теж саме можна сказати і про інші ринки. Неухильне зростання об'ємів продажу наукомісткої продукції свідчить про все більшу увагу, яку держави-світові лідери надають проблемам якнайшвидшої реалізації нововведень. У таких країнах, як США, Японія та інших, програми державної підтримки інноваційної

діяльності включено до пріоритетних напрямів внутрішньої політики у ХХІ ст. [4].

Інноваційна політика – складний, не позбавлений ризику процес, проходження якого визначається багатьма передумовами: технічними, фінансовими, економічними, соціальними. Інноваційна політика об'єднує науку, техніку, підприємництво, економіку і управління. Вона зачіпає все соціально-економічне середовище, включаючи виробництво, банки, науково-технічні кадри, рівень науково-технічної грамотності населення, і є, в принципі, сукупністю заходів, зв'язаних з просуванням нової, або покращеної продукції на ринок збуту. Умовно виділяють чотири варіанти інноваційної політики [5]:

1. Політика “технологічного поштовху” ґрунтується на тому, що пріоритетні напрямки розвитку науки та техніки визначаються державою, котра володіє необхідними матеріальними ресурсами, експертизою та інформаційним забезпеченням. Виходить з наявності науково-технічних та соціально-економічних проблем і передбачає для їх вирішення розробку різних державних програм, великих капіталовкладень, інших прямих форм державної участі у регулюванні інноваційних процесів. Характерним прикладом такої політики є політика уряду США у 40-50 роках, коли створювались принципово нові напрями в галузі електроніки, ЕОМ, зв'язку, авіабудування.

2. Політика “ринкової орієнтації” передбачає провідну роль ринкового механізму у розподілі ресурсів та визначенні напрямів розвитку науки і техніки. Орієнтована на обмеження ролі держави в стимулюванні фундаментальних досліджень, створенні економічного клімату та інформаційного середовища для нововведень у фірмах, скорочення прямої участі в НДЕКР та дослідженнях ринків, а також на зменшення прямих форм регулювання, які заважають стимулюванню ринкової ініціативи та ефективній перебудові ринку. Ця форма політики була пріоритетною в 70-х роках у США, Німеччині, Японії, а на початку 80-х років поворот до неї здійснила більшість розвинених країн.

3. В 60-70 роках в США мала місце політика “соціальної орієнтації”, яка передбачала регулювання соціальних наслідків НТП, а прийняття рішень базувалось на широкому соціально-політичному консенсусі з залученням широкої громадськості. Цей час характерний

великою кількістю розробок у військовій сфері, які було направлено у цивільну промисловість, для виробництва товарів народного споживання.

4. Зусилля, які спрямовуються на зміну економічної структури господарського механізму - "господарська орієнтація", що передбачає великий вплив передових технологій на вирішення соціально-економічних проблем, на зміни галузевої структури, на взаємодію суб'єктів господарювання, на рівень життя і т. д. В даний час лише Японія послідовно дотримується такої політики, здійснюючи її паралельно з ринковою.

Основною метою інноваційної діяльності є створення системи взаємодії всіх учасників циклу, що забезпечують науково-технічний прогрес: наукового, технічного та виробничого потенціалів.

Організаційно-управлінські цілі. *Довгострокові:* побудова саморегульованої цілісної регіональної інноваційної системи; вироблення системи управління інноваційними процесами, яка максимально пристосована до конкретних умов та завдань; формування принципово нової системи управління економікою регіону; створення якісно нової територіальної організації виробництва. *Середньо- і короткострокові:* створення єдиного інформаційного середовища; вироблення системи оцінки ефективності діяльності інноваційної системи та її структурних підсистем; розробка системи контролю та зворотного зв'язку; розробка механізмів модифікації структури діяльності; розробка ринкових механізмів взаємодії суб'єктів діяльності між собою та із зовнішніми системами; якісна перебудова зв'язків у ланцюгу освіта-наука-виробництво.

Соціально-економічні цілі. *Довгострокові:* завоювання стабільних позицій у сегментах світової ринкової системи; корінне оновлення основних фондів; переорієнтація економіки на виробництво наукомісткої високотехнологічної продукції; вирівнювання балансу "імпорт-експорт"; накопичення критичного технологічно-фінансового й інформаційного потенціалу для здійснення "технологічного прориву". *Середньо- і короткострокові:* формування позитивного соціально-економічного іміджу регіону; створення привабливого інвестиційного клімату; оптимізація ресурсоспоживання; формування здорового конкурентного

середовища у сфері НДКР.

Соціальні та культурні цілі. *Довгострокові:* підвищення життєвого рівня населення; побудова “відкритого суспільства”; переорієнтація суспільства на загальнолюдські цінності; корінна перебудова системи освіти на всіх рівнях; закріплення демократичних засад у всіх сферах життя; інтеграція у європейське співтовариство. *Середньо- і короткострокові:* підвищення кваліфікаційного рівня трудових ресурсів; підвищення ринкової грамотності населення; підняття рівня ділової активності в регіоні; скорочення безробіття.

Організаційно-управлінські принципи: модульна структура діяльності (принцип макро- та мікрорівнів); забезпечення постійних безперервних інформаційних потоків; управління за цілями; інтеграція у існуючу схему управління регіоном; максимально можливе залучення існуючих органів державного управління та існуючої інфраструктури; органічне єдність науково-технічного прогресу з економічним, соціальним, та духовним розвитком суспільства; органічне єдність науково-технічного прогресу з економічним, соціальним, та духовним розвитком суспільства; демократизація та децентралізація управління, розвиток самоуправління в сфері науки та техніки; першочергова державна підтримка науково-дослідних розробок світового рівня, а також розробок, що забезпечують вирішення найважливіших проблем держави, шляхом вибору науково-технічних пріоритетів та концентрації на їх виконанні; збалансований розвиток фундаментальних, прикладних досліджень та розробок за рахунок прямої державної підтримки, економічного стимулювання інноваційної діяльності підприємств; підтримка конкуренції та підприємництва у науково-технічній сфері, здійснення антимонопольних заходів; сприяння розвитку ринку науково-технічної продукції, збалансованому розвитку наукового, освітнього та промислового потенціалів; різноманітність та рівноправність всіх форм організації науково-технічної діяльності, об'єднання колективної та індивідуальної науково-технічної творчості; максимальне використання можливостей світової науки та техніки для забезпечення науково-технічного прогресу.

Фінансово-економічні принципи: економічний характер взаємодії всіх суб'єктів інноваційної діяльності; прийняття запитів ринку та ринкової кон'юнктури як першочергових критеріїв при

оцінюванні стратегічних та тактичних заходів; функціонування в межах наявних ресурсів.

Етичні принципи: повна самореалізація людської особистості; рівність можливостей; домінування загальнолюдських цінностей.

Принципи контролю: стратегічний характер; контроль тільки основних критеріїв діяльності; своєчасність; гнучкість; реальність вимог та стандартів; вільний доступ до результатів.

Організаційно-управлінські завдання: координація управлінських концепцій всіх учасників інноваційної діяльності; створення та удосконалення механізмів реалізації державної інноваційної політики; встановлення, коректування і координація цілей державної інноваційної політики; забезпечення необхідною та достовірною інформацією всіх учасників інноваційної діяльності; забезпечення контролю за проходженням інноваційних процесів; стратегічне прогнозування.

Завдання, пов'язані з формуванням нової системи цінностей: учбово-демонстраційна діяльність; просвітницька діяльність; рекламно-пропагандистська діяльність; координація внутрішньої культури регіону та його іміджу. Розглядаючи проблеми організації і управління інноваційною діяльністю, формування інноваційної політики на підприємстві, перш за все слід вирішити питання пошуку, оцінки і вибору найважливіших напрямків дії або розвитку. Ці питання все далі актуалізуються в результаті прагнення сучасних підприємств до впровадження економічно ефективних інновацій, що досягається, насамперед, обґрунтованим вибором напрямків інноваційного розвитку.

Отже, необхідність переходу до інноваційного шляху розвитку інноваційних підприємств екологічного спрямування неодноразово підкреслювалась у роботах науковців, однак проблема екологічної збалансованості інноваційних процесів ще досі залишається недостатньо розглянутою і потребує подальшого аналізу.

Висновки: ситуація, що складається навколо вітчизняних інноваційних процесів складається так: потрібно вчасно відмовитися від старого й навчитися використовувати нове для стимулювання здорового способу життя суспільства в усіх напрямках. Але в жодному

разі не намагатися створювати комітети, фонди чи комісії з оживлення. Можна, звісно, спробувати реалізувати ідею, вклавши в неї певні кошти. Та коли ви розумієте, що це безперспективно, слід знайти в собі сили й відійти вбік. Уникнути провалу при впровадженні інновацій допоможуть три аспекти: скрупульозна розробка, сміливість йти до кінця і сміливість зійти з дистанції, якщо проект виявиться нерентабельним. Цих принципів треба дотримуватися і при створенні державної інноваційної програми, а також органу, що втілюватиме її в життя.

Література

1. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком : Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми: ВТД “Університетська книга”; К.: Видавничий дім “Княгиня Ольга”, 2005. – 324 с.
2. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навчальний посібник. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2003. – 278 с.
3. Маркетинг: бакалаврський курс: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2004. – 976 с.
4. Тацуно Ш. Стратегія – технополіси: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1989. – 344с.
5. <http://www.maop.vorstu.ru/shishkin.html>

Пересадько Г.О. Загальні засади державної інноваційної політики / Г.О. Пересадько, Ю.І. Данько // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. Серія Економічні науки. – 2007. – Вип. 65. – С. 245–251.